

**УНІВЕРСИТЕТ
ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕЯСЛАВІ**

**ВІТЧИЗНЯНА НАУКА НА ЗЛАМІ ЕПОХ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
(24 січня 2022 року)**

№76

Переяслав – 2022

УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕЯСЛАВІ

Рада молодих учених університету

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
**«ВІТЧИЗНЯНА НАУКА НА ЗЛАМІ ЕПОХ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

24 січня 2022 року

Вип. 76

Збірник наукових праць

Переяслав – 2022

УДК 001(477)«19/20»
ББК 72(4Укр)63
В 54

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: Зб. наук. праць. Переяслав, 2022. Вип. 76. 134 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Коцур В.П. – доктор історичних наук, професор, академік НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Воловик Л.М. – кандидат географічних наук, доцент

Євтушенко Н.М. – кандидат економічних наук, доцент

Кикоть С.М. – кандидат історичних наук (відповідальний секретар)

Носаченко В.М. – кандидат педагогічних наук

Руденко О.В. – кандидат психологічних наук, доцент

Скляренко О.Б. – кандидат філологічних наук, доцент

Солопко І.О. – кандидат фізико-математичних наук, доцент

Юхименко Н.Ф. – кандидат філософських наук, доцент

Збірник матеріалів конференції вміщує результати наукових досліджень наукових співробітників, викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, студентів з актуальних проблем гуманітарних, природничих і технічних наук.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів і посилань несуть автори публікацій.

©Рада молодих учених університету
©Університет Григорія Сковороди
в Переяславі

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 612.135-057.87

Оксана Горна, Дар'я Горбань, Вікторія Жолква
(Мелітополь)

ФУНКЦІОНАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ В ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Стаття присвячена вивченню функціонального стану серцево-судинної системи студентів 17-18 років. Показники діяльності серцево-судинної системи знаходилися в межах середніх фізіологічних норм, проте в окремих студентів спостерігався підвищений артеріальний тиск. Виявлено динаміку змін фізіологічних показників після фізичного навантаження. Аналіз індивідуальних реакцій серцево-судинної системи на фізичне навантаження показав, що більшість обстежених реагували на навантаження за нормотонічним типом.

Ключові слова: серцево-судинна система, дозоване фізичне навантаження, особи юнацького віку.

The article is devoted to the study of the functional state of the cardiovascular system of students aged 17-18. Indicators of the cardiovascular system were within the average physiological norms, but some students had high blood pressure. The dynamics of changes in physiological parameters after exercise is revealed. Analysis of individual reactions of the cardiovascular system to exercise showed that most of the subjects responded to the load of the normotonic type.

Key words: cardiovascular system, dosed physical activity, adolescents.

Протягом багатьох десятиріч років однією з актуальних проблем сучасної вікової фізіології, клінічної та спортивної медицини є функції кардіореспіраторної системи людей, які проживають у різних регіонах країни [2, 3, 4]. Несприятливі зміни в екологічному середовищі, непрості економічні та соціальні умови негативно позначаються на здоров'ї населення України. Така ситуація вимагає особливої уваги до стану здоров'я студентів вищих навчальних закладів, відсоток захворювань яких невпинно збільшується протягом навчання [2, 4, 6].

За останні два роки весь світ живе в умовах пандемії та обмежень, тому серед студентської молоді неухильно знижується природна рухова активність, підвищується рівень розумового навантаження та вплив на нервово-емоційну сферу. Це сприяє виникненню та загостренню серцево-судинних, нервових, психічних, шлунково-кишкових та інших захворювань, що позначається на працездатності, успішності, фізичному розвитку студентів [2, 4].

Кардіореспіраторна система постійно контактує з агресивними факторами зовнішнього середовища, і тому першою вражається при вірусних захворюваннях, саме тому рівень захворюваності людей на хвороби серцево-судинної системи залишається сьогодні стабільно високим і не має тенденції до зниження [5, 6].

Для оцінки та контролю функції кардіореспіраторної системи студентської молоді, повинні бути не тільки найпростіші у використанні, а й максимально безпечні для людини методи, що дозволяють за лічені секунди оцінити можливості серцево-судинної систем будь-якої людини. Тому, вивчення функціональних показників кардіореспіраторної системи дає можливість визначити фізичний стан здоров'я людини, спрогнозувати її подальший розвиток, запобігти виникненню різноманітних захворювань.

Таким чином, мета дослідження полягає у визначенні функціонального стану серцево-судинної системи в осіб юнацького віку.

Для реалізації поставленої мети нами було проведено дослідження серцево-судинної системи серед студентів 17-18 років Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. У дослідженні брали участь 60 осіб юнацького віку (40 дівчат і 20 хлопців). Всі обстеження проводилися з добровільної згоди відповідно загальним нормам біоетики.

Використовували Тест Мартіне-Кушелевського, який проводився за традиційною методикою з визначенням ЧСС, артеріального тиску систолічного (АТ_С, мм рт. ст.) і діастолічного (АТ_Д, мм рт. ст.) з розрахунком пульсового артеріального тиску (ПАТ, мм рт. ст.) у вихідному стані, а також на першій, другій і третій хвилинах відновлення. При цьому ЧСС у періоді відновлення визначалася в перші і останні 10 секунд кожної з трьох хвилин після закінчення навантаження [1, 5, 6].

У процесі дослідження показників серцево-судинної системи студентів отримали наступні дані: так, частота серцевих скорочень (ЧСС) в стані спокою у студентів 17-18 років становила 75,5±1,9 уд. хв., величина систолічного артеріального тиску 113,9±2,0 мм рт. ст., величина діастолічного артеріального тиску становила 71,9±1,9 мм рт. ст., пульсового АТ 44,7±1,3 мм рт. ст. (табл. 1).

Таблиця 1

Показники функціональних можливостей серцево-судинної системи організму студентів 17-18 років

Показники ССС	У стані спокою		Σ	Після фіз. навантаження		Σ
	Вік					
	Хлопці	Дівчата		Хлопці	Дівчата	
ЧСС, уд./хв.	74,8± 2,1	76,2±1,8	75,5±1,9	87,9 ± 1,3	86,2±11,5	86,2±1,3
АТ _С мм. рт. ст.	110,6±2,1	112,5±2,2	113,9±2,0	132,2 ± 0,8	125,3±1,2	127,9±1,4
АТ _Д мм. рт. ст.	73,3±1,5	71,8±2,3	71,9±1,9	75,0 ± 2,2	74,2±1,1	73,8±1,4
ПАТ, мм рт. ст.	44,7±1,2	46,3±1,4	44,7±1,3	50,1±0,8	53,1±0,9	50,8±1,0

Відомості, подані в таблиці 1, показують, що спостерігаються певні ознаки напруження роботи серцево-судинної системи. Середні показники частоти серцевих скорочень (ЧСС) дещо перевищували норму. Індивідуальний аналіз результатів показав, що у 22% досліджених спостерігається підвищення ЧСС відповідно до норми.

Середні величини систолічного й діастолічного артеріального тиску перебувають у межах норми. Проте в окремих осіб спостерігався підвищений артеріальний тиск. Так, у 3,4% студентів відзначалося підвищення систолічного тиску до 10% від норми; у 5% – більше 10%. Підвищення діастолічного тиску до 10% від норми спостерігалось в 2,5% досліджених; більше 10% – у 5,4%. Показники артеріального тиску нижче за норму також спостерігалися у 7%.

Загалом показники діяльності серцево-судинної системи, які досліджувалися у стані спокою у студентів 17-18 років знаходяться в межах середніх фізіологічних норм.

Знання особливостей функціонального стану ССС має важливе значення для діагностики втоми та перенапруження, а відповідно й добору ефективних методів для покращення загального стану. Нами були проаналізовані показники стану серцево-судинної системи студентів в стані спокою і після фізичного.

За результатами таблиці 1 видно, що у студентів в стані спокою досліджувані показники центральної гемодинаміки були в межах фізіологічних норм, так ЧСС становила 75,5±1,9 уд./хв., систолічний артеріальний тиск 113,9±2,0 мм рт. ст., діастолічний тиск 71,9±1,9 мм рт. ст.

Якщо розглядати динаміку змін фізіологічних показників, то слід зазначити, що у всіх досліджуваних відбулися позитивні зміни у показника артеріального тиску однак після фізичного навантаження відзначено помірне прискорення ЧСС до 86,2±1,3 уд. хв.,

підвищення систолічного артеріального тиску на 14,0 мм рт. ст. до 127,9±1,4 мм рт. ст. Водночас діастолічний тиск майже не змінився. Показник пульсового тиску знаходився в діапазоні 46-52 мм рт.ст із середнім значенням в стані спокою 44,7±1,3 мм рт. ст.

Всі показники діяльності серцево-судинної системи після дозованого фізичного навантаження наблизилися до вихідного рівня. Така реакція з боку серцево-судинної системи свідчить про її адекватні адаптаційні можливості.

Аналіз індивідуальних реакцій серцево-судинної системи на фізичне навантаження показав, що більшість обстежених студентів реагували на навантаження за нормотонічним типом – невеликим підвищенням систолічного артеріального тиску при постійному (або зниженому) діастолічному тиску, при цьому збільшення пульсу не перевищувала 50% від вихідного рівня, як і повинно бути у практично здорових людей. Отримані показники відображають ефективну адаптацію організму до фізичного навантаження і достатній рівень регуляторних процесів, що сприяють збільшенню притоку крові до працюючих м'язів й видаленню продуктів метаболізму.

Але 28% досліджених студентів знаходяться у зоні ризику розвитку серцево-судинних захворювань (гіпотонічна або гіпертонічна криза тощо), тому їм потрібно надати оптимальний курс профілактики системи кровообігу, застосовуючи лікувальну фізкультуру. Гіпертонічна реакція досить часто буває не вираженою і оцінюється як граничний стан.

Таким чином, показники діяльності серцево-судинної системи, які досліджувалися у стані спокою у студентів 17-18 років знаходилися в межах середніх фізіологічних норм. Середні величини систолічного й діастолічного артеріального тиску перебувають у межах норми, проте в окремих студентів спостерігався підвищений артеріальний тиск. Виявлено динаміку змін фізіологічних показників серцево-судинної системи у осіб юнацького віку після фізичного навантаження. Всі показники діяльності серцево-судинної системи після дозованого фізичного навантаження наблизилися до вихідного рівня, що свідчить про її адекватні адаптаційні можливості. Аналіз індивідуальних реакцій серцево-судинної системи на фізичне навантаження показав, що більшість обстежених реагували на навантаження за нормотонічним типом.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бобрицька В.І., Гринькова М.В. Валеологія: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Полтава: «Скайтек», 2000. 146 с.
2. Волошин О.С., Гуменюк Г. Б. Оцінка стану соматичного здоров'я осіб юнацького віку з різним рівнем функціонального резерву серця. *Вісник наукових досліджень*. 2019; 1: 28-33.
3. Глазков Е.О. Адаптивні можливості серцево-судинної системи організму студентів у процесі навчання у вищому навчальному закладі. *Буковинський медичний вісник*. 2013; 17, 2(66): 25-28.
4. Кочина М.Л., Біла А.А. Результати оцінювання рівня соматичного здоров'я студентів різного віку. *Український журнал медицини, біології та спорту*. 2020; 5, № 2 (24): 235-242. DOI: 10.26693/jmbs05.02.235
5. Пластунов Б.А., Ковалів М.О. Функціональний стан серцево-судинної системи першокурсників вищих навчальних закладів і чинники, що його формують. *Буковинський медичний вісник*. 2015; 19, № 1 (73): 237-246.
6. Gorna O., Stanishevskа T., Kopulova T., Yusupova O., Horban D. Research of the somatic health of student youth using information and communication technologies. *International Conference on Sustainable Futures: Environmental, Technological, Social, and Economic Matters*. Kryvyi Rih, Ukraine E3S Web of Conferences. 2020; 166(10034).

ЗМІСТ

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

- Оксана Горна, Дар'я Горбань, Вікторія Жолква*
ФУНКЦІОНАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ
В ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ 3

ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ

- Любов Альтгайм, Ірина Мартиць*
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕКСКУРСІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ МІСТА МЕЛІТОПОЛЬ ТА ЙОГО ПРИЛЕГЛИХ ТЕРИТОРІЙ
У ФОРМУВАННІ ЕКСКУРСІЙНИХ ПОСЛУГ 6

ЕКОНОМІКА

- Нонна Коваль, Владислав Куровський*
ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБҐРУНТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ 11

- Тетяна Сич, Тетяна Пуертас Паласіос*
ІНФЛЯЦІЯ ТА ОБЛІКОВА СТАВКА НБУ:
РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ДЛЯ СПОЖИВАЧІВ 16

МЕНЕДЖМЕНТ І МАРКЕТИНГ

- Вікторія Краля, Ліна Мовчан*
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА 19

- Ольга Савчук*
РОЗШИРЕННЯ ФУНКЦІОНАЛУ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ПІДПРИЄМСТВ В НОВИХ РЕАЛІЯХ РОЗВИТКУ 21

СОЦІОЛОГІЯ

- Олена Ільчук, Ірина Збожна*
КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ
В ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ 26

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

- Артур Дробот*
СТАНЦІЯ ЧЕРВОНЕ В УМОВАХ ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕОЗБРОЄННЯ
КРИВОРІЗЬКОГО ВІДДІЛКА ЗАЛІЗНИЦІ НА МЕЖІ
1950-Х – НА ПОЧАТКУ 1960-Х РОКІВ 29

- Галина Сафар'янс*
ІСТОРІЯ ЗАРОДЖЕННЯ СЕЛЕКЦІЙНОЇ НАУКИ 32

- Лариса Снігир*
СТАРОДАВНЯ ІНДІЯ: ГЕНДЕРНИЙ ДИСКУРС 35

МИСТЕЦТВО

- Валерій Скляренко, Єлізавета Дубініна*
ФОТОГРАФІКА: ШЛЯХИ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ, ТЕХНІЧНІ ПРИЙОМИ
З ДОДАТКОВИМ ОСВІТЛЕННЯМ І БЕЗ НЬОГО 38

ПЕДАГОГІКА

- Кристина Арнаут*
ПОРУШЕННЯ СЛУХУ У ДІТЕЙ 41

- Дарія Гайдаржи*
ЗАГАЛЬНЕ НЕДОРОЗВИНЕННЯ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ 43

- Яна Делі*
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИТЯЧОГО ЛОГОНЕВРОЗУ 47

- Олена Коваль*
ОСОБЛИВОСТІ ІНКЛЮЗІЇ ДЛЯ АУТИСТІВ 49

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: Зб. наук. праць. Переяслав, 2022. Вип. 76. 134 с.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів і посилань, достовірність матеріалів несуть автори публікацій. Передрук і відтворення опублікованих у збірнику матеріалів будь-яким способом дозволяється тільки при посиланні на «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку».

Матеріали науково-практичної інтернет-конференції розміщені на сайті:
<http://confscience.webnode.com.ua>

Укладачі: С.М.Кикоть, І.В.Гайдаєнко
Верстка та дизайн: І.В.Гайдаєнко

Адреса оргкомітету та редколегії:
08401, вул. Сухомлинського, 30 (к. 100),
м. Переяслав,
Київська обл., Україна
тел. 0930569496,
сайт: confscience.webnode.com.ua